

RADU R. HEITEL

(12 iulie 1928 – 29 octombrie 1994)

A încetat din viață, pe neașteptate, Radu Robert Heitel – arheolog cu o bogată experiență și cu importante contribuții în domeniul Evului Mediu timpuriu, în special al celui transilvan. De curând pensionat, Radu Heitel continua să fie un cercetător activ, preocupat de ducerea la bun sfârșit a cercetărilor sale îndelungate și de materializarea lor în lucrări de sinteză, pe care ni le anunțase și pe care le așteptam cu toții cu mult interes. Moartea sa, din nefericire, vine să amâne această așteptare pentru generația următoare de arheologi medievaliști. Nu încapă însă îndoială că aceștia vor afla în moștenirea științifică lăsată de Radu Heitel puncte de reper solide pentru istoria Transilvaniei medievale timpurii.

Radu Heitel a absolvit Facultatea de Istorie a Universității din București în anul 1956. Drumul său în arheologie începuse cu doi ani mai înainte, în 1954, la Sărata Monteoru, sub conducerea lui Ion Nestor, cel care o viață întreagă apoi i-a fost mentor și model venerat. În primii ani după absolvire (1957–1959) a lucrat pe bază de contract la Institutul de Arheologie din București, în principal pe șantierul Păcuii lui Soare, coordonat pe atunci de profesorul Nestor.

La 1 ianuarie 1960 a fost angajat la Direcția Monumentelor Istorice (D.M.I.), unde avea să desfășoare o intensă activitate de teren, orientată obligatoriu în funcție de nevoile cercetării prealabile a monumentelor medievale în vederea restaurării. A efectuat în acei ani de început săpături la o serie de monumente din Moldova (Mănăstirea Neamț, Voroneț) sau din Muntenia (Mănăstirea Aninoasa-Muscel), dar cel mai des a avut ocazia de a lucra în Transilvania, de care s-a legat tot mai mult interesul său științific. A întreprins astfel săpături la bisericile din Gârbova-

Sebeș, Gârbova de Sus (jud. Alba) și Rodbav (jud. Brașov), la bisericile fortificate de la Cricău, Sebeș-Alba (jud. Alba) și Cisnădioara (jud. Sibiu), la cetățile țărănești din Călnic (jud. Alba) și Prejmer (jud. Brașov). Acumulând experiență, a ajuns în 1968 să organizeze săpături de mare răspundere la catedrala romano-catolică din Alba Iulia, la început sub autoritatea profesorilor I. Nestor și V. Vătășianu, iar din 1972 în calitate de responsabil al șantierului. Chiar și după sistarea precipitată a lucrărilor de la catedrală și, în același an 1977, desființarea D.M.I., Radu Heitel avea să rămână pentru totdeauna legat de cercetarea arheologică de la Alba Iulia. Încadrat în 1980 la Institutul de Arheologie din București, el avea să revină mereu pentru săpături de mai mică întindere, dar de o certă valoare pentru stratigrafia istorică generală a sitului medieval.

În acei ani, Radu Heitel a putut să treacă la împlinirea unui plan de cercetare pe care îl concepușe încă din 1972 și care, sub îndrumarea lui Ion Nestor, trebuia să ducă la o disertație de doctorat cu titlul „Arheologia și istoria teritoriului intracarpatic în Transilvania în secolele IX-XII”. Mai multe puncte ale acestui plan au fost realizate. Înainte de toate trebuie amintită descoperirea așezărilor de tip Dridu de la Alba Iulia și Călnic (sec. IX-X), suprapuse de depuneri arheologice marcând etapele succesive ale pătrunderii maghiare în Transilvania în secolele X-XII. Nu mai puțin importantă a fost identificarea elementelor culturale aduse în acest spațiu. În a doua jumătate a secolului al XII-lea, de către coloniștii sași, de exemplu la Gârbova, unde monumentul bisericesc al coloniștilor germani suprapune nemijlocit un cimitir de tip Bielo Brdo, probabil secuiesc. Alte aspecte, ca și tratarea de ansamblu, cultural-istorică, a acestei epoci au rămas probabil în manuscrisul de circa 500 pagini, la care Radu Heitel făcea referire într-un memoriu de activitate din decembrie 1990.

Valorificarea lucrărilor rămase în manuscris, inclusiv a celor peste 30 rapoarte arheologice, ne va da cândva – să sperăm că nu peste mult timp – adevărata dimensiune a contribuției aduse de Radu Heitel în arheologia românească. De pe acum, însă, un lucru este sigur: după aproape patru decenii de activitate pasionată pusă în slujba acestei științe, el și-a câștigat dreptul la un loc privilegiat în memoria noastră și la întristatul omagiu, pe care astăzi i-l aduc colegii din Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

MIRCEA BABEȘ

LISTĂ BIBLIOGRAFICĂ SELECTIVĂ

CĂRȚI

- *Monumentele medievale din Sebeș-Alba*, Editura Meridiane, București, ed. I, 1964, ed. II, 1969.
- *Cetatea din Călnic*, Editura Meridiane, București, 1967.

STUDII

- *Cercetările arheologice efectuate la Mănăstirea Neamț*, Mitropolia Moldovei și Sucevei 38, 1962, 5-6, p. 327-342.
- *Contribuții la arheologia monumentelor transilvane. Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice efectuate în complexul medieval de la Cricău*, Apulum 7, 1968, 1, p. 483-498.

- În legătură cu unele probleme ale arheologiei cetăților de piatră medievale din Transilvania, BMI 39, 1970, 2, p. 26-29.
- Arheologia monumentului de arhitectură romanică din Cislădioara (jud. Sibiu), Apulum 11, 1973, p. 273-292.
- Archäologische Beiträge zu den romanischen Baudenkmalern aus Südsiebenbürgen. I., RRHA 9, 1972, 2, p. 139-160.
- Das romanische Baudenkmal von Cislădioara (Michelsberg), FVL 17, 1974, 2, p. 49-52.
- Archäologische Beiträge zur Geschichte der romanischen Baudenkmalern in Siebenbürgen. II (in Zusammenhang mit der ältesten „Rotunda Ecclesia“ Rumäniens und der Kathedrale I in Alba Iulia), RRHA 12, 1975, 1, p. 3-10.
- Contribuții la problema genezei raporturilor feudale în Transilvania în lumina cercetărilor arheologice de la Alba Iulia, MuzNat 2, 1975, p. 343-351.
- Unele considerații privind civilizația din bazinul carpatic în cursul celei de-a doua jumătăți a secolului al IX-lea în lumina izvoarelor arheologice, SCIVA 34, 1983, 2, p. 93-115.
- Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice din zona sud-vestică a cetății de la Alba Iulia (1968-1977). I, SCIVA 36, 1985, 3, p. 215-231.
- Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice din zona sud-vestică a cetății de la Alba Iulia (1968-1977). II. Piese de metal, SCIVA 37, 1986, 3, p. 233-248.
- Un vârf de lance din colecția Institutului de Arheologie (București), SCIVA 42, 1991, 3-4, p. 245-248 (= FVL 35, 1992, 1-2, p. 141-144).
- Zur Frage des Eindringens der Frühslawen in Siebenbürgen. în: Siebenbürgen zur Zeit der Römer und der Völkerwanderung (Siebenbürgisches Archiv 29), 1994, p. 183-207.
- Spade din secolul al XII-lea în muzeele din România, SCIVA 46, 1995, 1, p. 63-70.
- Die Archäologie der ersten und zweiten Phase des Eindringens der Ungarn in das innerkarpatische Transsilvanien, Dacia 38, 1994 (sub tipar).